

Covid-19 radītā krīze – eksāmens reģiona tūrisma uzņēmējiem

Lidija Kirillova

«Latgale ir bagāta zeme. Te jau gadu tūkstošiem mierā un satiecībā dzīvo dažādas tautības un etniskās grupas, te ielas ir dzīvas un piepildītas ar latgaliešu, latviešu, krievu, poļu un citām valodām. Te ir vairāk nekā 1200 ezeri, tādēļ citreiz to dēvē arī par Zilo ezeru zemi. Te atradīsī gan Latvijā lielāko ezeru – Lubānu un dziļāko ezeru Baltijā – Drīdzī, gan arī lielāko ezeru pēc ūdens tilpuma – Rāznu, ko vietējie dēvē par Latgales jūru.» Tā par reģionu lasām reklāmā. Šo skaistumu, dziļumu un zilumu cilvēkiem no citām malām piedāvā Latgales tūrisma jomas uzņēmēji. Kā viņiem klājas un vai jūtas nokārtojuši krīzes laika eksāmenu?

Aptauja ārkārtas situācijas laikā

Kopš 12. marta, kad Latvijā tika izsludināts ārkārtas stāvoklis, tas ir ietekmējis daudz nozaru darbību, bet pirmie, kas cietuši visvairāk, bija tūrisma un izklaides pakalpojumu sniedzēji. Arī Latgalē, kas pēdējo gadu laikā kļuvis vietējo un ārzemju tūristu iecienīts galamērķis, atpūtas māju, viesu namu un dažādu objektu saimnieki ar pamatotām bažām gaidīja aktīvās sezonas iestāšanos. Kad atceļ ārkārtas situāciju? Vai vispār atceļ? Būs tūristi un ceļotāji vai nebūs?

Jautājumu bija daudz, bet atbildes nevienas. Tāpēc biedrība «Latgales reģiona tūrisma asociācija «Ezerzeme»» vēl aprīlī veica Latgales tūrisma nozares pārstāvēto uzņēmumu aptauju, lai apzinātu situāciju reģionā un ievāktos datus un uzņēmēju ieteikumus situācijas risināšanai nosūtītu tālāk Ekonomikas ministrijai.

Kā informē Latgales reģiona tūrisma asociācijas «Ezerzeme» tūrisma konsultante Inga Zagorska, atbildes uz aptauju tobrīd bija snieguši vairāk nekā 80 Latgales tūrisma pakalpojumu sniedzēji, pārstāvēti visus Latgales reģiona novadus. No visiem aptaujātajiem 40 % ir izmitināšanas uzņēmumi, 15 % ir ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji, 15 % ir muzeji un privāto kolekciju īpašnieki, 15 % ir aktīvās atpūtas uzņēmumi, un atlikušie 15 % ir apskates saimniecības un objekti, kā arī pasākumu organizatori un tūrisma informācijas ieguves punkti.

Zaudējumi mērāmi simtos tūkstošu eiro

Iepriekš minēto tūrisma un izklaides pakalpojumu sniedzēju zaudējumi, kas skar rezervāciju, aktivitāšu un pasākumu atcelšanu, sasniedza 600 000 eiro, neskaitot darbinieku atalgojuma izmaksas, uzturēšanas izmaksas un citus ar pamatdarbības nodrošināšanu saistītus izdevumus. Šī summa tikai daļēji atspoguļo zaudējumus Latgales tūrisma nozarē un vietējā ekonomikā kopumā, bet tajā pašā laikā skaudri parāda situācijas progresējošo līkni kopumā.

Lielākie cietēji no šīs situācijas ir pilsetu viesnīcas, ēdināšanas uzņēmumi un izklaides pakalpojumu sniedzēji. Lauku apvidos ir vairāk ģimenes uzņēmumu, kam tūrisms ir papildu nozare. Vairāk nekā 60 % no aptaujātajiem bija daļēji vai pilnībā slēguši savu darbību. Tūrisma un izklaides pakalpojumu sniedzēju aptauja tiks veikta turpmāk, līdz situācija valstī stabilizēsies un tūrisma jomā būs redzamas arī pozitīvas tendences.

Mazliet vairāk par 22 % no aptaujātajiem uzņēmumiem kavējās uzsākt aktīvo tūrisma sezonu un bija neziņā par to, kā izvērtīsies situācija tuvāko mēnešu laikā. Tieši savlaicīga informācijas sniegšana bija svarīgākais punkts, ko atzīmēja gandrīz katrs otrais tūrisma un izklaides pakalpojumu sniedzējs. Uzņēmēji min šādus ieteikumus finansiālās krīzes mazināšanai: pagarināt aizdevumu atmaksas termiņus, valsts atbalsts darbinieku uzturēšanā, komunālo maksājumu un īres maksājumu atcelšana, atbalsta maksājumi uzņēmējiem, dīkstāves pabalsts. Visi aptaujātie uzņēmumi maksimāli mēģina saglabāt esošās darba vietas, bet atzīst, ka bez valsts atbalsta tas nav iespējams.

Latgalē – līdz šim apjomīgākā mārketinga kampaņa

Ekonomisti uzmundrina, ka tieši krīzes laiks ir labākais brīdis, kad gūt atspērienu nozares attīstībai. Tas liek domāt, ģenerēt jaunas idejas, lai tad, kad situācija ekonomikā uzlabojas, ātri, droši un stabili kāpinātu attīstību. Ka tā notiek, apliecina Latgales reģiona tūrisma asociācija «Ezerzeme», kura tieši tagad īsteno projektu «Mārketinga kampaņa Latgales reģiona lauku tūrisma attīstībai un popularizēšanai». Kampaņa ilgs divus gadus. Projekta mērķis ir veicināt sadarbību starp Latgales tūrisma uzņēmējiem un tūrisma nozares izaugsmi Latgalē, īstenojot līdz šim apjomīgāko un inovatīvāko tūrisma mārketinga kampaņu.

Tūrisma asociācija «Ezerzeme» jau šobrīd strādā pie jauna Latgales vizuālā tēla, kas tiks prezentēts kopējā Latgales reģiona stendā starptautiskajā tūrisma izstādē – gadatirgū «Balttour 2021». Stenda dizaina koncepcijas autors būs Didzis Jaunzems, kurš ir viens no pieprasītākajiem jaunās paaudzes latviešu arhitektiem, izglītojies un guvis pieredzi daudzās pasaules valstīs. Aizvadītajā gadā ieguvis titulu «Gada jaunais arhitekts» un Latvijas pirmo Ainavu arhitektūras lielo balvu par skatu terasi Valmierā. Viņa darbi priecē ne tikai Latvijas iedzīvotājus, bet arī nes Latvijas vārdu ārpus mūsu valsts robežām.

Sadarbība ar Latgales reģionu Didzim Jaunzēmam izveidojusies jau pirms vairākiem gadiem, viņš ir autors trim vides objektiem – UGUNS, ŪDENS, GAISS – Ziemeļlatgales novadu kopprojektā «Loba doba Ziemeļlatgolā jeb atklāj dabas pētnieku sevī!», ko tūrisma asociācija aicina apmeklēt arī šovasar, apceļojot Latgali. Vides objekts UGUNS, kas atrodas Kārsavas no-

vada dabas parkā «Numernes valnis», tika ievērots arī prestižajā mākslas festivālā Ansi Ainavas («Ancecy Paysages»), kur divus mēnešus priecēja Francijas Alpu pilsetiņas iedzīvotājus. Kā pats idejas autors saka, tas bija sava veida ceļošanas portāls starp divām valstīm – ieejot paviljonā Ansi, iespējams nonākt dabas parka «Numernes valnis» mežos. SIA «Didzis Jaunzems Arhitektūra» projektēšanas birojs ir arī izstrādājis vērienīgo Lūznavas muižas parka labiekārtojuma vīzijas projektu.

Finiša taisnē atrodas tūrisma mārketinga koncepcija Latgales reģiona tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, ko izstrādā Vidzemes Augstskolas asociētais profesors Andris Klepers. Tas būs pamats, uz kura balstīsies turpmākā Latgales tūrisma mārketinga kampaņa, un svarīgs rīks Latgales uzņēmējiem, plānojot savu darbu un attīstību tūrisma jomā.

Piebildīsim, ka projekts «Mārketinga kampaņa Latgales reģiona lauku tūrisma attīstībai un popularizēšanai» tiek īstenots Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma «Sadarbība» apakšpasākuma «Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai» laikā. Projektu atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

Lai Latvija atklāj un iepazīst Latgali jau šovasar

Tagad, kad ārkārtas situācija Latvijā beigsies, bet tūristi un ceļotāji pēc grūtiem mājās sēdēšanas mēnešiem ieņem startu, daudzi ir dilemmas priekšā – kurp doties? Lai gan robežas pamazām tiek atvērtas, uz tālākām ārzemēm braukt vai lidot bail. Kas atliek? Atliek Lietuva, Igaunija un, protams, Latvija. Mums, latgaliešiem, tas varbūt nesagādā nekādu pārsteigumu, bet pārnovadu ļaudīm tieši Latgale šķiet kā liels un neatklāts brīnums. Turklāt brīnums cilvēkiem ar visdažādākajām gaumēm, kuri pārvietojas kājām vai laivās, uz diviem vai četriem riteniem, ģimeniski vai nejaušā kompānijā lielā autobusā. Latgali pēdējā laikā pamanījuši arī dažādu ceļvežu izdevēji un maršrutu izstrādātāji.

Pašlaik jebkurā preses izdevumu kioskā var iegādāties «Levas» speciālizlaidumu «Apceļo Latviju!». Katrā no piedāvātajām sadaļām ietverti arī objekti Latgalē. Gribat ieiet parkā kā tādā košā gleznā? Lūdzu – Daugavas loku dabas parks, Preiļu un Vārklāņu parki, dabas parks «Numernes valnis». Kur lairot Latgale? Protams, pa Daugavu, pa laivošanas entuziastu nesen «atklāto» Tartaku, pa Latgales savienotajiem ezeriem dažādos variantos – ar starta punktu pie Sauleskalna vai ar starta punktu pie Jaunaglonas. Velotūristi var droši doties divu dienu braucienā pa Krievijas pierobežu (patiesībā velomaršrutu ir krietni vairāk, īpaši Aglonas apkārtnē. Turklāt Aglonas novada tūrisma informācijas centrs no šī gada 8. jūnija strādā arī sestdienās un svētdienās. Tāpat kā iepriekš, arī šajā sezonā pašvaldības iedzīvotājiem un viesiem ir iespēja izmantot bez maksas pašvaldības ūdens tūrisma inventāru (katamarāni, ūdens velosipēdi, sup dēļi) un velosipēdus (tajā skaitā pusaudžu velosipēdus un tandēma velosipēdus)). Kājāmgājējiem Ilūkstes novada Pilskalnes pagastā ir meža ainavu parks «Pilskalnes Siguldiņa» ar vairākām takām lieliem un maziem dabas vērotājiem.

Kā klājas, uzņēmēji?

Tūrisma nozares uzņēmēji ir ļoti dažādi. Vieni piedāvā naktsmājas, citi pirts-priekus vai gardas maltītes, vēl citi rīko pasākumus un pat festivālus. Kā viņiem tagad, pēc Covid-19 radītā stresa, klājas? Preiliete **Jeļena Mihailova** jau 12 gadus darina unikālas autorlelles un ir leļļu

galerijas un miniatūrās karaļvalsts saimniece. Šobrīd leļļu meistares pūrā ir vairāk nekā 1000 lelles, katra no tām nes kādu stāstu. Jau trīs gadus māksliniece ar saviem darbiem piedalās autorleļļu konkursā Amerikā, kur tie tiek augstu novērtēti. Viena no galvenajām balvām piešķirta arī šogad.

Tā ir labā ziņa, bet ne tik labā – saprotama iemesla dēļ starptautiskā autorleļļu festivāla Preiļos šovasar nebūs. Jeļena teic, ka martu, aprīli un maiju dzīvojuši sev – veikuši remontus, kārtojuši ekspozīciju, darinājuši tērpus. Protams, tapuši jauni darbi. Finansiāli bijis ļoti grūti, taču izturējuši un tagad cer uz tūristu plūsmas pakāpenisku atjaunošanos. Pavasaris vienmēr bijis intensīva darba mēnesis, kad mācību gada noslēgumā ekskursijās brauc skolas bērni veselām klasēm. Šogad – klusums. Pirmais autobuss ar apmeklētājiem piestājis tikai 18. jūnijā, toties ģimenes ar bērniem gan braucot daudz. Jeļena teic, ka cilvēki attiecībā pret distancē ievērošanu un citām prasībām esot ļoti saprotoši – gaida rindā un nerājas.

Algas darbiniekiem un nodokļi valstij tika maksāti arī tajos mēnešos, kad ienākumu nebija, tāpēc daudz ko nācies padomāt, pirms darīt. Labi tas, ka bizness iekārtots savā īpašumā un īre nevienam nav jāmaksā. «Dzīve nekad vairs nebūs tāda, kāda bija agrāk,» saka Jeļena. «Cilvēku apziņa tagad ir mainījusies, mēs daudz ko sākam vērtēt un novērtēt citādāk. Žēl, protams, ka festivāla nebūs. Ārzemju mākslinieki arī aicināti nebrauktu. Pasaulē viss mainās, redzēsim, kas būs tālāk.»

Ik gadu Mātes dienā tiek atklāta sezona āra terasē Preiļu pludmales aktīvajā zonā. 100 % dabīgs mājas saldējums ar dažādām ogām un īpašo piedāvājumu – Preiļu siera «Čedars» saldējumu un, protams, ar gardajām pankūkām ar neparastiem pildījumiem. Šopavasara publikas iecienītā kafējnīca «Pampūkas» ēdājus sāka uzņemt krietni vēlāk, bet, šķiet, aukstā un nemīlīgā laika dēļ, nevis tāpēc, ka ārkārtas situācija būtu traucējusi. «Pampūku» saimniece **Inese Martinkus** atzīst, ka darba tagad ir ļoti daudz. Jautāta par zaudējumiem un sarežģījumiem uzņēmējdarbībā, viņa teic, ka viņai par krīzi esot atšķirīgs – pozitīvs – viedoklis. Tas bijis laiks jaunām receptēm un to realizācijai.

Ka tā ir tiesa, apliecina 19. aprīļa ieraksts Facebook – «kāds meklē pazudušos griķīšus? Tie visi ir pie mums, jo šajās brīvdienās tapis jauns, vēl iepriekš nekad nebaudīts gardums – 100 % dabīgs griķu saldējums.» Tātad krīzes laiku var izdzīvot arī šādi – radot ko jaunu.

Savukārt atraktīvais «Ošu māju» saimnieks **Ainis Noviks**, kurš tālu aiz Preiļu novada robežām pazīstams kā vīngliemežu pavēlnieks, teic, ka viņam ciemiņu uzņemšana esot sezonas darbs, kas sākas maijā. Tieši tad dzīvniecīgi mostas pēc ziemas atpūtas, tāpēc nekādi zaudējumi nav radušies. Protams, tūrisma aģentūras savus braucienus nav pieteikušas, toties aktīvākas kļuvušas ģimenes ar bērniem. Teikt, ka apmeklētāju kritums ir liels, pagaidām nevarot, toties pašiem darba ir krietni vairāk. Viena lieta ir novadīt vienu ekskursiju 30 cilvēkiem, cita – sešas ekskursijas pa pieciem cilvēkiem. Ziema nav aizvadīta tukšā, tapis jauns degustācijas materiāls, kas tagad tiek piedāvāts vīngliemežu audzētavas apmeklētājiem. Jūtams, ka popularitāti iemantojušas gliemežu sejas maskas. Dzīve un bizness noteikti nav apstājies. ▣

Publikācija sagatavota ar programmas «Atbalsts medijiem Covid-19 krīzes radīto negatīvo seku mazināšanai» atbalstu.

MAF
Mediju atbalsta fonds
Sabiedrības integrācijas
fonda